

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปี ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่รับผิดชอบ ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการวางแผนพัฒนาและประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรม ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนา ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านระเบียบกฎหมาย และด้านเทคโนโลยี ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา ด้านการเป็นผู้นำ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร เงิน วัสดุอุปกรณ์และด้านความสามารถในการประสานงาน กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปี ทั้ง 7 ขั้นตอน อีกทั้งทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงกระบวนการวางแผนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตต่อไป

ดังนั้นเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา จึงใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด จำนวน 56 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่ได้กำหนดกรอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และนำข้อมูลมาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และนำมาหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา โดยได้ผลสรุปดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 73.2 มีอายุระหว่าง 40 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.1 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 62.5 ดำรงตำแหน่งเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.6 มีประสบการณ์ในการวางแผนพัฒนาต่ำกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.6 และมีประสบการณ์เข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาต่ำกว่า 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 71.4

2. ปัจจัยภายนอก

จากผลการศึกษารูปได้ว่าโดยภาพรวมปัจจัยภายนอกมีผลต่อกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 และเมื่อนำค่าคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยภายนอกแต่ละด้านมาเรียงลำดับผลปรากฏว่าปัจจัยภายนอกด้านการเมืองมีผลต่อกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือ ด้านระเบียบกฎหมายและด้านสังคมวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ 3.82 และ 3.81 สำหรับปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจและด้านเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.62 และ 3.49 ตามลำดับ

3. ปัจจัยภายใน

จากผลการศึกษารูปได้ว่าโดยภาพรวมปัจจัยภายในมีผลต่อกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 และเมื่อนำค่าคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยภายในแต่ละด้านมาเรียงลำดับ ผลปรากฏว่าปัจจัยภายในด้านการเป็นผู้นำมีผลต่อกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 รองลงมาคือ ด้านข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาและด้านบุคลากร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และ 3.50 สำหรับปัจจัยภายในด้านความสามารถในการประสานงานและด้านทรัพยากรเงิน วัสดุอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.35 และ 3.25 ตามลำดับ

4. ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา

จากผลการศึกษารูปได้ว่าโดยภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปี ทั้ง 7 ขั้นตอนในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีสูงที่สุดในขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.21 รองลงมาคือขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผน และขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.15 และ 3.09 ตามลำดับ สำหรับขั้นตอนที่ 5 การจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาและขั้นตอนที่ 6 การจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.71 และ 2.66 ตามลำดับ

ในการประมวลผลข้อมูลจากคำถามปลายเปิดพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา มีรายละเอียดดังนี้

1. งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีน้อย ไม่เพียงพอที่จะใช้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้ครบถ้วนตามภาระหน้าที่
2. ขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ ข้อมูลเก่า ไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนา
3. ประชาชนไม่ให้ความสนใจที่จะแก้ไขปัญหาในชุมชนด้วยตัวเอง เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่สนใจที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกประชาคม ทำให้การมีส่วนร่วมจากประชาชนน้อย
4. บุคลากรขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและประสบการณ์ในการวางแผน
5. โครงการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน โดยผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับโครงการพัฒนาด้านอื่น ๆ
6. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขาดความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาและขาดทักษะด้านการบริหาร
7. ภาครัฐยังคงมีบทบาทการเป็นศูนย์อำนาจเหนือสังคมในกระบวนการกำหนดนโยบายการพัฒนาของท้องถิ่น

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา เพื่อทดสอบสมมติฐานของการศึกษา ซึ่งปรากฏผลดังนี้

- 5.1 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
- 5.2 อายุมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
- 5.3 ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
- 5.4 ตำแหน่งที่รับผิดชอบไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.5 ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.6 ประสบการณ์ในการวางแผนพัฒนาไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.7 ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนามีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา เพื่อทดสอบสมมติฐานของการศึกษา ซึ่งปรากฏผลดังนี้

6.1 เศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.2 การเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.3 สังคมและวัฒนธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.4 ระเบียบ กฎหมายมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.5 เทคโนโลยีไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา เพื่อทดสอบสมมติฐานของการศึกษา ซึ่งปรากฏผลดังนี้

7.1 ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนามีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7.2 การเป็นผู้นำไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7.3 บุคลากรไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7.4 ทรัพยากร เงิน วัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7.5 ความสามารถในการประสานงานไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา

1.1 เพศ จากการศึกษาพบว่าเพศของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันสังคมประเพณีเปลี่ยนแปลงไป มีการยอมรับบทบาทและความสามารถของเพศหญิงว่าสามารถจะปฏิบัติหน้าที่และมีความรับผิดชอบได้ดีเท่า ๆ กับเพศชาย อีกทั้งเปิดโอกาสให้เพศหญิงได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากสังคมเหมือนกับเพศชาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมหรือประกอบอาชีพต่าง ๆ และปัจจุบันโลกของเราเป็นยุคแห่งข่าวสาร ทำให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนา ทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างมีความรับผิดชอบเท่าเทียมกัน

1.2 อายุ จากการศึกษาพบว่าอายุของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี อายุ 30-39 ปี และอายุ 40 -50 ปี มีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีอยู่ในระดับปานกลาง แต่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไปมีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไปมีประสบการณ์ในการทำงานมากทำให้มีปัญหาลดลงและอุปสรรคในการทำงานน้อย ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของธีรวรรณ เทพรักษ์ (2544 : 134) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าอายุไม่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะไม่ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีอายุเท่าใดต่างก็มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกันมากนัก

1.3 ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าไม่ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีการศึกษาในระดับใดต่างก็มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่และประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของธีรวรรณ เทพรัักษ์ (2544 : 134) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าระดับการศึกษามีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4 ตำแหน่งที่รับผิดชอบ จากการศึกษาพบว่าตำแหน่งที่รับผิดชอบของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีรวรรณ เทพรัักษ์ (2544 : 134) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ไม่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะว่าไม่ว่ากลุ่มตัวอย่างจะดำรงตำแหน่งใดก็มีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของแต่ละคน

1.5 ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีรวรรณ เทพรัักษ์ (2544 : 134) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งไม่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะว่าไม่ว่ากลุ่มตัวอย่างจะดำรงตำแหน่งมาเป็นเวลานานเท่าใดก็ไม่ทำให้เกิดระดับปัญหาและอุปสรรคที่แตกต่างกัน หากแต่ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของแต่ละบุคคลมากกว่า

1.6 ประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนา จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนพัฒนา มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจตลอดจนทักษะเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนา ทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาจากการศึกษาพบว่าประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนามักจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา ทำให้การวางแผนพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคน้อยกว่าคนที่ขาดประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรม

2. ปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปี

2.1 เศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำหรือมีรายได้น้อยมีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีในระดับมาก แต่ในขณะที่ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีรายได้มาก มีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีในระดับปานกลาง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาคูสิดา แก้วสมบูรณ์ (2543 : 138) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา พบว่าประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีรายได้สูงจะมีความพร้อมและต้องการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าประชาชนที่มีรายได้น้อย

2.2 การเมือง จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายนอกด้านการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แนวทางพัฒนาจังหวัดและแนวทางพัฒนาอำเภอ (กรมการปกครอง, 2543 : 16) อีกทั้งในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จำเป็นต้องวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์นโยบายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของรัฐบาลที่น่าจะมีผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ (กระทรวงมหาดไทย, 2536 : 269 – 271) ดังนั้น ปัจจัยภายนอกด้านการเมืองเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการวางแผนพัฒนา แต่ไม่มีผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนา

2.3 สังคมและวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายนอกด้านสังคมและวัฒนธรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าทุกคนมีโอกาสที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าจะมีสถานภาพความเป็นเมืองของชุมชนที่แตกต่างกันก็ตาม ประชาชนมีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและมีทัศนคติที่ดีต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น

2.4 ระเบียบกฎหมาย จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายนอกด้านระเบียบกฎหมาย มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ากระบวนการวางแผนพัฒนามีลักษณะเชิงวิชาการอยู่มาก ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลมีระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การจะศึกษาระเบียบกฎหมายให้ชัดเจนจึงถือเป็นเรื่องยาก

2.5 เทคโนโลยี จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ากระบวนการวางแผนพัฒนาไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากนัก เพราะการวางแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี จึงไม่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. ปัจจัยภายในที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปี

3.1 ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในด้านข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการวางแผนพัฒนา จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงาน เพราะถ้ามีข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ข้อมูลเก่าล้าสมัยจะทำให้การวางแผนนั้นเกิดการผิดพลาด ฉะนั้นข้อมูลนับว่าเป็นปัจจัยในการกำหนดแผนงานเป็นอย่างยิ่ง ผลการวิเคราะห์ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชีรวรรณ เทพรักษ์ (2544 : 31) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าปัญหาอุปสรรคในกระบวนการวางแผน ส่วนหนึ่งเกิดจากข้อจำกัดด้านข้อมูล อันเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่เกิดจากการจัดเก็บที่ไม่เป็นระบบหรือข้อมูลที่ได้รับไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สายัณห์ อินทรภักดิ์ (2539 : 88-89) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาในการวางแผนพัฒนาจังหวัดของหน่วยราชการ ส่วนภูมิภาค : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา ได้กล่าวถึงปัญหาในการวางแผนไว้ในประเด็นของปัญหาด้าน

ข้อมูล พบว่า มีความยากลำบากในการจัดเก็บข้อมูล อันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ การให้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง จากแหล่งข้อมูล ไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ทุกด้านพร้อมกัน ไม่มีการจัดเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ให้เป็นระบบที่พร้อมจะใช้ประโยชน์ได้ทันทีและไม่มีศูนย์กลางบริการข้อมูล ต่างหน่วยต่างเก็บ ต่างหน่วยต่างใช้ ข้อมูลจึงไม่ตรงกัน

3.2 การเป็นผู้นำ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในด้านการเป็นผู้นำไม่มีความสัมพันธ์กับ ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งนี้ เป็นเพราะว่าในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกรมการปกครอง (2543 : 16) กล่าวคือในการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน โดยร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำ แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมเสนอปัญหาตามกระบวนการของประชาคม ตลอดจนให้ ประชาชนได้ประเมินผลการปฏิบัติตามแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ ชีรวรรณ เทพรัศย์ (2544 : 31) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลโดยส่วนใหญ่ไม่สามารถวางแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะ ในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ทางราชการหรือไม่ก็เป็นเรื่อง เฉพาะผู้นำ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดำเนินการ โดยที่ ชาวบ้าน กลุ่มองค์กรอื่น ๆ ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแต่อย่างใด

3.3 บุคลากร จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในด้านบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหา และอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรใน ท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการและการปกครองตนเอง และได้จัดให้มีการฝึกอบรม บุคลากรเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ ในการวางแผนพัฒนามากขึ้น อีกทั้งยังมีการส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคม ซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ ชัยยุทธ รัตนปทุมวรรณ (2544 : 142-150) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการ ที่พัฒนาความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของลือชา วนรัตน์ (2542 : 56-58) ได้ศึกษาเรื่อง AIC กับองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการ พัฒนาทักษะและกระบวนการในการวางแผนพัฒนาตำบล จึงใช้เทคนิค AIC เพื่อทำให้การปฏิบัติงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพผลสามารถสนองตอบการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

3.4 ทรัพยากร เงิน วัสดุอุปกรณ์ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในด้านทรัพยากร เงิน วัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหาร ส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่างบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับยัง น้อยมากเมื่อเทียบกับภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ ลำสมัย สภาพการใช้จ่ายงานขาด ไม่ได้ได้รับการบำรุงรักษา สาเหตุเนื่องจาก งบประมาณในการซ่อมบำรุงมีน้อยหรือผู้ปฏิบัติใช้ไม่ถูกวิธีทำให้เสื่อมคุณภาพเร็วก่อนระยะเวลาการใช้งาน ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีรวรรณ เทพรัศย์ (2544 : 31) ได้ ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีปัญหาด้านงบประมาณ กล่าวคือ งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีน้อยทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนพัฒนา ให้ครบทุกด้านตามความต้องการของประชาชนได้และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สายัณห์ อินทรภักดิ์ (2539 : 88-89) พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีปัญหาในการวางแผนในด้านของงบประมาณ กล่าวคือ มีการใช้งบประมาณมาเป็นตัวกำหนดการวางแผน ทำให้กระบวนการวางแผนในขั้นตอนต่าง ๆ ถูกจำกัด กรอบไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่และไม่มียกงบประมาณเพียงพอในการจัดทรัพยากรมาสนับสนุนกระบวนการ วางแผน

3.5 ความสามารถในการประสานงาน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในด้านความสามารถ ในการประสานงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีของ องค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท สิทธิหน้าที่ของตนเองและได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วน ตำบลมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีรวรรณ เทพรัศย์ (2544 : 31) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและ อุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วน ตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่าปัจจุบันประชาชนทั่วไปมีความตื่นตัวในการปกครองในรูปแบบของการปกครอง ท้องถิ่นมากขึ้น จึงได้เข้าร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ปัญหาขาดการ ประสานงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนลดน้อยลง และปัจจุบันการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลได้คำนึงถึงหลักการบูรณาการ โครงการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อลดความ ซ้ำซ้อน ประหยัดงบประมาณและทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากขึ้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่ได้กำหนดกรอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปี ทั้ง 7 ขั้นตอนในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีสูงที่สุดในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากการวางแผนพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงาน เพราะถ้ามีข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ข้อมูลเก่าล้าสมัยจะทำให้การวางแผนนั้นเกิดการผิดพลาด ฉะนั้นข้อมูลนับว่าเป็นปัจจัยในการกำหนดแผนงานเป็นอย่างยิ่ง แต่ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลประสบกับปัญหาด้านการจัดเก็บข้อมูล อันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ การให้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงจากแหล่งข้อมูล ข้อมูลเก่า ไม่เป็นปัจจุบัน ไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ทุกด้านพร้อมกัน ไม่มีการจัดเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นระบบที่พร้อมจะใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา และไม่มีศูนย์กลางบริการด้านข้อมูล นอกจากนี้ยังประสบปัญหาด้านทรัพยากร เงิน วัสดุอุปกรณ์ กล่าวคืองบประมาณที่รัฐบาทจัดสรรมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีน้อย ไม่เพียงพอที่จะใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ครบถ้วนตามภาระหน้าที่ ดังนั้นการวางแผนโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงถูกจำกัดด้วยวงเงินงบประมาณ กล่าวคือ ในการวางแผนพัฒนาต้องมีการกำหนดเงินงบประมาณไว้ก่อนเพื่อกระจายงบประมาณให้ทั่วถึงสามารถตอบสนองปัญหา/ความต้องการของประชาชนได้อย่างสูงสุด และเพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลยังประสบกับปัญหาด้านระเบียบ กฎหมาย เนื่องจากกระบวนการวางแผนพัฒนามีลักษณะเชิงวิชาการอยู่มาก ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลมีระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การจะศึกษาระเบียบกฎหมายให้ชัดเจนจึงถือเป็นเรื่องยากและระเบียบ กฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ความสำคัญกับการวางแผนพัฒนา และผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้องในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

การศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา ผลปรากฏว่า กระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา มีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการวางแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสูงสุด จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

1.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน/โครงการ ตามความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามความต้องการของประชาชน

1.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนา พร้อมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานได้จริง

1.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะการเจาะประเด็นหรือการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะ Case Study เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้จริง

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมถึงทัศนคติของประชาชนต่อการวางแผนพัฒนา